

Standard komunikatów płatniczych wykorzystywany przez banki i niebankowe instytucje płatnicze

Wstęp

W związku z wymogiem realizacji *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1113 z dnia 31 maja 2023 r w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i niektórych kryptoaktywów oraz zmiany dyrektywy 2015/849* (dalej „**Rozporządzenie**”) dostawcy usług płatniczych, w tym banki, muszą wypełniać obowiązki informacyjne związane z przekazywanymi komunikatami płatniczymi. Jest to szczególnie istotne w przypadku transakcji, w których uczestniczą dostawcy usług płatniczych (w rozumieniu art. 4 *Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych*, Dz. U. 2011 nr 199 poz. 1175, dalej „**Ustawa**”), którzy nie są uczestnikami Elixir i innych wyznaczonych systemów płatności, w tym dostawcy niebędący bankami (dalej „**Niebankowa Instytucja Płatnicza**” lub „**nbPSP**” (*non-bank Payment Service Provider*)). W sytuacji, gdy nbPSP korzysta z pośredniego dostępu do systemów płatności (takich jak np. Elixir) za pośrednictwem banków, konieczne jest odróżnienie transakcji własnych nbPSP (tj. gdy nbPSP jest płatnikiem/odbiorcą – jak tradycyjny klient banku) od tzw. transakcji “w imieniu” (dalej “**OBO**” (*on-behalf-of*)). Kluczowe jest zatem, aby komunikat płatniczy prawidłowo wskazywał strony przelewów (płatnika oraz odbiorcę), a w szczególności aby odpowiednio oznaczyć sytuację, w której płatnik nie jest tożsamy z posiadaczem bankowego rachunku obciążanego kwotą przelewu (płatności wychodzące “w imieniu”) lub odbiorca nie jest tożsamy z posiadaczem bankowego rachunku uznawanego kwotą przelewu (płatności przychodzące “na rzecz”).

Celem niniejszego dokumentu (dalej „**Standard**”) jest **wdrożenie standardu formatowania oraz kodowania danych o oryginalnym płatniku oraz odbiorcy w sposób spójny dla wszystkich uczestników krajowego rynku płatności w Polsce.**

Rozpoczęcie okresu obowiązywania Standardu

Zgodnie z aktualnymi wytycznymi Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, konieczne jest niezwłoczne podjęcie prac wdrożeniowych dot. Standardu.

Zakończenie okresu obowiązywania Standardu

Rozwiązanie opisane w niniejszym dokumencie należy traktować jako **pomostowe (taktyczne)**. Docelowym rozwiązaniem jest wdrożenie standardu **ISO20022** w obrocie krajowym, a więc ustrukturyzowanie informacji o płatniku i odbiorcy w komunikacie płatniczym (w przeznaczonych do tego polach). Z momentem wdrożenia standardu ISO20022 niniejszy standard traci moc (z uwzględnieniem ewentualnego okresu przejściowego, ustalonego na dalszym etapie projektu wdrożenia ISO20022).

A. Płatności wychodzące “w imieniu”

Zasady opisane w części A stosuje się w obrocie krajowym, w sytuacji, gdy **posiadacz rachunku bankowego, obciążanego kwotą przelewu, nie jest tożsamy z płatnikiem (payer).**

A1. Rodzaje płatności wychodzących “w imieniu”

Wyróżniamy dwa rodzaje płatności wychodzących “w imieniu”:

1. płatności wychodzące w imieniu strony trzeciej, gdzie informacja o tejże stronie trzeciej (płatniku) powinna towarzyszyć transferowi środków, dalej zwanych „Płatnościami w Imieniu” lub „**POBO**” (*Payments on Behalf of*);
2. płatności wychodzące w imieniu strony trzeciej/stron trzecich, gdzie informacja o tejże stronie trzeciej/tychże stronach trzecich nie towarzyszy transferowi środków, ponieważ podlega on wyłączeniom zawartym w *Rozporządzeniu* lub w *Ustawie z dnia 1 marca 2018 o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, dalej zwanych „Płatnościami w Imieniu (z Wyłączenia)” lub „**POBO-X**” (*Payments on Behalf of - Exception*) – w tym również wypływ środków z tytułu zarządzania płynnością w zakresie środków stron trzecich.

A2. Zasady zlecenia płatności wychodzących “w imieniu”

Niniejszy rozdział opisuje podstawowe zasady zlecenia płatności wychodzących w imieniu strony trzeciej (**POBO** i **POBO-X**) dla przelewów krajowych (przelewy Elixir, Express Elixir, SORBNET, przelewy wewnętrzne).

Poniższa tabela wskazuje, w jaki sposób powinny być sformatowane szczegóły płatności (tytuł płatności).

Po wymaganym opisie można dodać dodatkowe informacje (*free text*).

W poniższej strukturze zawsze występuje 7 ukośników systemowych i dodatkowe informacje (*free text*) mogą być wprowadzone po siódmym ukośniku – nie należy stosować ukośnika w ramach podawanych informacji) – za wyjątkiem scenariusza, w którym dodatkowe informacje o płatniku tagowane są jako /2/ i /3/ (patrz dopisek pod tabelą – wówczas tych ukośników jest 9).

Typ transakcji Transakcja z rachunku płatniczego?	Wyjątek (POBO-X)	POBO gdy wszyscy PSP mają siedzibę w EOG	POBO gdy nie wszyscy PSP mogą mieć siedzibę w EOG (<1000 EUR)	POBO gdy nie wszyscy PSP mogą mieć siedzibę w EOG (≥1000 EUR)*
TAK (rachunek nr 1234)	/OPF/X/////	/OPF/AU/1234////	/OPF/AN/1234/Jan Nowak///	/OPF/AN/1234/Jan Nowak/1/ul. Nowa 1, Warszawa.PL/
NIE (ID transakcji 9876)		/OPF/IU/9876////	/OPF/IN/9876/Jan Nowak///	/OPF/IN/9876/Jan Nowak/1/ul. Nowa 1, Warszawa.PL/

* istnieją 3 rodzaje dodatkowych informacji – z których co najmniej jedna powinna zostać przekazana w ramach wskazanego przypadku:

1. adres płatnika w tym nazwa państwa, zakończony kropką i dwuznakowym kodem kraju typu ISO3166-1 alfa-2 (poprzedzony /1/);
2. numer urzędowego dokumentu osobistego (poprzedzony /2/) oraz numer identyfikacyjny klienta (poprzedzony /3/) – dane tej kategorii powinny być przekazywane łącznie;
3. data i miejsce urodzenia (poprzedzona /4/)

Jeśli transakcja zlecona jest **komunikatem SWIFT** (i realizowana za pośrednictwem systemu SORBNET lub Elixir), to informacje o płatniku już są ustrukturyzowane w komunikacie SWIFT pole 50 komunikatu MT103/ gałąź Dbtr komunikatu pacs.008) i mogą być przekazane przez bank dalej (czy to w formie kolejnego komunikatu SWIFT realizującego przelew SORBNET, czy też specjalnego komunikatu 56 w ramach systemu Elixir). Wówczas nie ma potrzeby uzupełniania tytułu płatności ponownie tymi danymi, natomiast w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych rekomenduje się, aby pole 70 komunikatu MT103/ gałąź RmtInf/Ustrd komunikatu pacs.008 zaczynało się od /OPF/A/ (jeśli jest to transakcja z rachunku płatniczego płatnika) lub /OPF// (w pozostałych przypadkach, tj. gdy podawany jest identyfikator transakcji).

Należy podkreślić, że pomimo zastosowania ograniczonego zakresu danych z uwagi na wyłączenia (znacznik AU/IU), możliwe jest fakultatywne umieszczenie w ramach komunikatu dodatkowych kategorii danych, umieszczonych po ww. znacznikach (np. /OPF/AU/1234/Jan Nowak/// lub /OPF/IU/1234/Jan Nowak/1/ul. Nowa 1, Warszawa.PL/).

W każdym przypadku, **jeśli stosowany jest znacznik /OPF/ (w pełnej formie, tj. z siedmioma/dziewięcioma ukośnikami), ma on pierwszeństwo** przed danymi płatnika podanymi w innych polach, np. w polu 50

komunikatu MT103/gałęzi Dbtr komunikatu pacs.008, czy też w polu nadawcy przelewu w komunikacie Elixir 56.

A3. Komentarze i wyjaśnienia

Wyjaśnienie skrótów:

Tag	Jak czytać?	Skąd skrót
OPF	„ Nie patrz na nadawcę przelewu bankowego: posiadacz rachunku bankowego obciążanego kwotą przelewu nie jest płatnikiem (bo jest to transakcja „w imieniu” - zlecona przez podmiot inny niż posiadacz rachunku obciążanego)”	Organizacja Płatnicza (From:)
X	„ danych płatnika nie podajemy ” (ponieważ jest to transakcja z wyłączenia)	eXception
A	„ Transakcja jest z rachunku płatniczego (i po najbliższym ukośniku następuje numer tegoż rachunku)”	Account
I	„ Transakcja nie jest z rachunku płatniczego (i po najbliższym ukośniku następuje niepowtarzalny identyfikator tejże transakcji)”	Identification number (ID)
U	„ Każdy dostawca ma siedzibę w EOG, dlatego dane płatnika są skrócone ” (tj. dlatego po najbliższym ukośniku następuje jedynie numer rachunku płatniczego / ID transakcji)	Unijne / UE (dokładniej: EOG)
N	„ Nie każdy dostawca musi mieć siedzibę w EOG, dlatego dane płatnika są rozszerzone ” (tj. dlatego po najbliższym ukośniku następuje nie tylko numer rachunku płatniczego / ID transakcji, ale też – po jeszcze kolejnym ukośniku – imię i nazwisko/ nazwa tegoż płatnika. A jeśli jest przekroczony próg 1000 EUR – po kolejnym ukośniku następuje znacznik rodzaju dodatkowych danych o płatniku i po jeszcze kolejnym ukośniku następują te dane płatnika, zgodnie z informacją pod tabelą w części A2. Jeśli nieprzekroczony próg 1000 EUR - również <u>można</u> podać te dodatkowe dane, opcjonalnie)	Nieunijne / Non-UE (dokładniej: non-EOG)

B. Płatności przychodzące “na rzecz”

Zasady opisane w części B stosuje się w obrocie krajowym, w sytuacji, gdy **posiadacz rachunku bankowego, uznawanego** kwotą przelewu, nie jest tożsamy z **odbiorcą (payee)**.

B1. Rodzaje płatności przychodzących “na rzecz”

Wyróżniamy dwa rodzaje płatności przychodzących “na rzecz”:

1. płatności przychodzące na rzecz strony trzeciej, gdzie informacja o tejże stronie trzeciej (odbiorcy) powinna towarzyszyć transferowi środków, dalej zwanych „Płatnościami na Rzecz” lub „**COBO**” (*Collections on Behalf of*);
2. przychodzące na rzecz strony trzeciej/stron trzecich, gdzie informacja o tejże stronie trzeciej/tychże stronach trzecich nie towarzyszy transferowi środków, ponieważ podlega on wyłączeniom zawartym w *Rozporządzeniu* lub w *Ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, dalej zwanych „Płatnościami na Rzecz (z Wyłączenia)” lub „**COBO-X**” (*Collections on Behalf of - Exception*) – w tym również wpływ środków z tytułu zarządzania płynnością w zakresie środków stron trzecich.

B2. Zasady realizacji płatności przychodzących “na rzecz”

Transakcje przychodzące nie zawsze są inicjowane za pośrednictwem odbiorcy – możliwe są sytuacje, w których sam płatnik wpisuje detale przelewu. Dlatego bezwzględne nakładanie na płatnika wymogów analogicznych do POBO może okazać się nieskuteczne. Z tego powodu przyjmuje się, że bank prowadzący rachunek służący do przyjmowania transakcji COBO lub COBO-X, oraz posiadacz tego rachunku, **uzgadniają** sposób, w jaki transferowi środków będzie towarzyszyć informacja o odbiorcy (lub ew. wyłączeniu).

W szczególności, możliwe jest skorzystanie z opcji **wirtualnych numerów rachunków**, które stanowią alias (odpowiednik 1:1) danego numeru rachunku płatniczego odbiorcy / ID transakcji (a dla transakcji, gdy nie wszyscy PSP mogą mieć siedzibę w UE, konieczne jest przekazanie dodatkowych informacji).

Bank i posiadacz rachunku mogą również umówić się na oznaczanie transakcji COBO/COBO-X w sposób analogiczny do POBO/POBO-X, tj:

Typ transakcji				
Transakcja na rachunek płatniczy?	Wyjątek (COBO-X)	COBO gdy wszyscy PSP mają siedzibę w EOG	COBO gdy nie wszyscy PSP mogą mieć siedzibę w EOG (<1000 EUR)	COBO gdy nie wszyscy PSP mogą mieć siedzibę w EOG (≥1000 EUR)
TAK (rachunek nr 1234)	/OPT/X/////	/OPT/AU/1234////	/OPT/AN/1234/Jan Nowak///	
NIE (ID transakcji 9876)		/OPT/IU/9876/////	/OPT/IN/9876/Jan Nowak///	

Podobnie jak w przypadku danych dot. płatnika, pomimo zastosowania ograniczonego zakresu danych z uwagi na wyłączenia, możliwe jest fakultatywne umieszczenie w ramach komunikatu dodatkowych kategorii danych, umieszczonych po ww. znacznikach (np. /OPT/AU/1234/Jan Nowak/// lub /OPT/IU/1234/Jan Nowak/1/ul. Nowa 1, Warszawa.PL/ lub /OPT/AN/1234/Jan Nowak/1/ul. Nowa 1, Warszawa.PL/).